

Kis könyv a vizuális művészeti nevelésről

Bodóczky István könyve 2012 nyarán jelent meg. Ezt megelőzte egy kiállítás is, mely tartalmilag azonos volt a később megjelenő könyv általa irányított tanítási és tanulási folyamatot bemutató anyagával.

Hiánypótló lenne már maga ez a koncepció is, mely a konkrét oktatási feladatok során létrejövő produktumokat azok kommentálásával jeleníti meg. Bodóczky ennél többre törekedett. A könyvben tartalmas és őszinte összefoglalást olvashatunk vizuális nevelési elveinek alakulásáról, nehézségeiről, sikereiről, melyek elemzése segítségére volt további lehetőségek kutatásában.

Művészet vagy tanárság? Művésznek maradni, vagy tanárrá lenni? Ez az az alapvető és problémaindító kérdéskör, melyre már a könyv első részében igyekezett a szerző választ adni, mert eddigi munkássága során folyamatosan foglalkoztatta a megválaszolása. Hosszú ideig küzdött azzal a problémával, hogy alkotnia vagy tanítania kell-e inkább, esetleg alkotással tanítani, vagy tanítással alkotni. Hogyan válhat esetleg maga a tanítás alkotássá? Már a könyv előszavában érzékletes és stílusos válasz kapunk erre. Bodóczky István úgy gondolja, hogy éppen ez a folyamatos lebegtetés vezetett ahhoz a felismeréshez, amely szerint valójában a tanítás is a művészete része: a tanár alkotó tevékenysége a tanítványok munkáin keresztül érhető tetten.¹ Ennek igazolásául szolgálhat két másik „művész-tanár” életútja is. Az egyik Bálványos Hubáé (1938–2011), aki szintén véletlenül került a tanári szerepkörbe, s erről úgy nyilatkozott, hogy „ha énnekem azt mondják például konzultációkon az amatőr alkotók, hogy Tanár Úr, és nem azt, hogy Művész Úr, akkor én tesztelem magamat, és ez nekem jólesik. Már-már az a furcsa, ha azt mondják Művész Úr.” (Gaál, 2008, 6. o.)² Szűcs István Miklós zirci képzőművész, tanár honlapján pedig ez olvasható:

„Hittem és tudtam, hogy a tanítás maga is művészet, így hát rabul ejtett.”³ Pályájának sajátos alakulásáról most megjelent könyvében olvashatunk bővebben.

Miért is lényegesek ezek a párhuzamok? Mert bizonyítják, hogy ezekkel a gondolatokkal, belső konfliktusokkal egyikük sincs egyedül. Sok kollégájuk, pályatársuk bevallva vagy titkolva szintén megélte, s megéli ma is. Sajnos sok művész, aki tanításba kezd, kudarcként éli meg ezt a tevékenységet, melyre esetlegesen rákényszerülnek annak okán, hogy művészetükből nem, vagy nagyon nehezen tudnak megélni. A művészet tanítása lesz számukra olyan lehetőség, mellyel megpróbálják művészeti tevékenységüket finanszírozni.

Bodóczky István nyílt problémafelvállalása, küzdelmének leírása talán segíthet utat mutatni nekik is, mert saját bevallása szerint ő egyre jobban érezte magát ebben a kettős helyzetben. „Mi is vagyok valójában: művész vagy tanár?” A Magyar Képzőművészeti Főiskolán, 1968-ban festőként végzett és egyáltalán nem tervezte, hogy tanár lesz. Akaratlanul került ebbe a szerepkörbe egy alkalmi helyettesítés kapcsán, és maradt. Maradt, de sokáig vívódott a művészet és a tanárság között. 1974-től elkezdett tanítani a Képző- és Iparművészeti Szakközépiskolában.

Joggal vetődik fel bennünk ennek igazolására vagy cáfolására a kérdés, hogy mi is az alkotás valójában. Az alkotás az a cselekvésforma, melynek során valami újat hozunk létre. Ebben a folyamatban a pedagógus különbözőképpen vehet részt. Kicsit talán kertészként, esetleg tûravezetõként vagy szobrászként. Egyáltalán nem egyhangú elfoglaltság. A pedagógus olyan kertész, aki elülteti a magot, ez esetben megfogalmaz egy olyan vizuális problémát, amin a tanítvány elgondolkodik, ott moszkál a fejében, majd kipattan a magból a hajtás, az ihlet. Továbbra is gondozni kell, idõnként „locsolgatni”, hogy növekedjék, erõsödjék és kibontakozhasson. A kibontakozás útján együtt mennek végig. Mûvészeti nevelésben tett hitvallása, illetve tanári tevékenysége karakterisztikus egységének õ maga is éppen ezt a kölcsönös alakítást tartja, melyben az alkotó és a médium állandó interakciója befolyásolja a produktumot.

A tanár tehát mint kulturális, esztétikai tûravezetõ irányítgatja a tanítványt végig ezen a folyamaton. Megint egy újabb oldalról szemlélve: mintha egy szobrot járnánk körbe. Michelangelo mondása juthat eszünkbe: „Megláttam az angyalt a márványtõmbben, és addig véstem, míg ki nem szabadítottam.” A tanár feladata sem más. Ez a példa is azt mutatja, hogy a mûvészeti nevelésben mennyire fontos és elengedhetetlen, hogy a tanár minden diákjával egyénileg, differenciáltan is fog-

lalkozzék, aminek persze az a nehézsége, hogy így megtõbbszörõzõdik az a szellemi energia, melyet egy ilyen tevékenység alatt be kell fektetnie.

A jó tanárnak mindvégig arra kell törekednie, hogy meglássa a tanítványban a lehetõséget, aki a személyes megtapasztalás hitele által valóban kiszabadulhat saját korlátaiból, formálódhat, átalakulhat. Ezáltal késõbb saját szárnyain, a saját légtérben szárnyalhat majd tovább.

Tehát mi is a tanítás? Mindaz, ami a tanulóban új képzeteket támaszt, a meglévõket más szempontból megvilágítja, ítéletek és következtetések alkotását idézi elõ. Bodóczky felhívja a figyelmet arra is, hogy ez a folyamat valósul meg, például a rajzolás tevékenység közben is, amikor a tevékenység során olyan részletekre is figyelem irányul, melyek a felületes szemlélet során rejtve maradnak. Más aspektusból nézve, gyakorlatban a tanítás akkor vált igazán hatékonyná, ha a feladatokat, a korosztályt foglalkoztató problémákhoz, eseményekhez

illesztette, vagy korábbi élményeikhez, ismeretekhez kapcsolta, esetleg valamilyen játékos formába öntötte.

A könyvben számtalan példán keresztül mutatja be vizuális mûvészeti nevelésének gyakorlatát, melyek magyarázataként megjelennek a fejlesztendõ képességek, illetve a tanítványok munkáinak megnevezései, az alkotások címei. Mindezek felül értékes tanári kommentálást is olvashatunk az alkotásról, az adott probléma

Bodóczky István képzõmûvészeti tevékenységének meghatározó része a levegõnél nehezebb repülõ szerkezetekkel való foglalkozás. Fontosak számára és lenyûgõzik õt a folyamatos mozgásban lévõ dolgok, az ilyen módon újabb és újabb jelenségeket produkáló alkotások. Talán épp ez a helyzet a tanítványokkal való munkájában is, ahol a tanítványok papírsárkányokként repülnek a légtérben, más és más nézõpontokat mutatva a levegõ áramlása által. A kötelék, mint a tanári irányítás, talán örökre ott marad a mester kezében, de a folyamat végén már magukban szállhatnak.

által keltett gondolatokról, a megoldási folyamatról, a technikai eszközökről. Fontos módszertani és lélektani segédlet, hogy ilyen részletességgel, képben és szóban is egyaránt megfogalmazva mutat be egy-egy kérdéskört.

Bodóczy István 1993-tól a Magyar Iparművészeti Főiskola Tanárképző Tan-székén tanít, ahol 1997 óta docensként tevékenykedik. A vizuális nevelés kérdéseiről szóló cikkeiben, könyveiben, tanulmányaiban mindig központi helyre került a problémamegoldó képesség fejlesztése, a kreativitás, a nyitottság és rugalmasság. Gyakorlati munkásságának elemzésekor mindezek fontossága leginkább úgy fogalmazható meg, hogy ezek segíthetik leginkább a tanulót, hogy privát életét is alakítani képes emberré formálódjék.

Szerencsére hamar felismerte, hogy nem szükséges arról döntenie, hogy tanár vagy művész legyen. Megmaradt a tanári pályán, képzőművészet-centrikus rajztanítás helyett szélesebb körű vizuális nevelést vállal fel, és így tanítványai munkái által mintegy megsokszorozta egyéni alkotásainak számát is.

Bodóczy István *Kis könyv a vizuális nevelésről* című könyve széles körű koncepciót tár elénk a művészeti nevelés lehetséges helyzeteiről, problémáiról, megoldásairól. Jelentősége hitelességén alapszik, mert nyíltan bemutat valós, megélt helyzeteket, a konkrét oktatási feladatok folyamán keletkező produktumokat is. Ezek tanulmányozása, átgondolása, esetleges átalakítása által az aktív rajztanárok is nagy haszonnal forgathatják a kézikönyvként is jól használható művet. A közvetlen és személyes stílus hatására, a konkrét feladatokon túl, talán több figyelmet szentelnek majd a differenciá-

lás, a csoportmunka, a projektpedagógia, az integráció alkalmazására, a technikai médiumok használatára, melyek alkalmazása hozzásegítette Bodóczy Istvánt tanári karakterének kialakításához.

Bodóczy István (2012): *Kis könyv a vizuális művészeti nevelésről*. VKFA, Budapest.

Irodalomjegyzék

Gaal Anna (2008): Az alkotás öröme esély a boldogulásra. Beszélgetés Bálványos Huba grafikusművésszel. *Közművelődési Információk*, 17. 6. sz.

Bálványos Huba honlapja: <http://www.balvanyoshuba.hu/> 2013.02.15.

Bodóczy István honlapja: <http://www.artendre.hu/html/bodoczy.html> 2013.02.15.

Jegyzetek

¹ Bodóczy István (2012): *Kis könyv a vizuális művészeti nevelésről*. VKFA, Budapest. 7.o.

² Gaál Anna (2008): Az alkotás öröme esély a boldogulásra. Beszélgetés Bálványos Huba grafikusművésszel. *Közművelődési Információk*, 17. 6. sz. 6.o.

³ Szűcs István Miklós honlapja: <http://szucsistvanmiklos-5mp.eu/web.php?a=szucsistvanmiklos-&o=a8jUYaUbtV> 2013.02.15.

⁴ Bodóczy István (2012): *Kis könyv a vizuális művészeti nevelésről*. VKFA, Budapest. 7.o.

Siposné Tavasz Virág

Eötvös Lóránd Tudományegyetem PPK
Neveléstudományi Doktori Iskola,
Nevelélmélet program
PhD-hallgató